

PARLAMENTAARISET PUOLUSTUSKOMITEAT

Yleisesikuntaeverstiluutnantti VTK Gustav Hägglund

Kolme parlamentaarista puolustuskomiteaa on toiminut maassamme viimeksi kuluneen runsaan vuosikymmenen aikana: parlamentaarinen puolustuskomitea vuosina 1970—1971 (I PPK), toinen parlamentaarinen puolustuskomitea vuosina 1975—1976 (II PPK) ja kolmas parlamentaarinen puolustuskomitea (III PPK) vuosina 1979—1981.

Nämä komiteat muodostavat varsin homogeenisen ja kiintoisan kolmikön, jota tuleva historiantutkimus varmasti tulee yksityiskohtaisesti analysoimaan. Aika ei vielä ole kypsä perusteelliselle selvitystyölle, onhan esimerkiksi suuri osa komiteoiden perusaineistosta salaista eikä tätä kirjoitettaessa (toukokuussa 1981) vielä ole minkäänlaista kuvaa III PPK:n suositusten toteutumisesta. Seuraava tarkastelu perustuukin lähinnä komiteoiden toimeksiantojen, kokoonpanojen ja mietintöjen vertailuun.

I ESIKUVAT JA ASETTAMISEN SYYT

1. Aiemmat kotimaiset selvitykset

Ensimmäinen puolustuspolitiikkaa tutkinut arvovaltainen komitea maassamme oli vuonna 1923 asetettu puolustusrevisioni. Sen puheenjohtajaksi kutsuttiin rehtori Eirik Hornborg sekä jäseniksi lakitieteen kandidaatti K. V. Holma, toimittaja E. Huttunen, agronomi A. Kontu, eversti L. Malmberg, majuri A. Martola, kansanedustaja V. Vesterinen, kenraalimajuri M. Wetzer ja everstiluutnantti H. Öhquist. Komitean tehtävänä oli tutkia ”silloisen puolustusjärjestelyn tarkoituksenmukaisuutta sekä tehdä ehdotuksensa sen uudesti järjestelyksi mikäli aihetta siihen katsottaisiin olevan.” Komitea käsitteli seikkaperäisesti Suomen sotilaspoliittista ja sotilasmaantieteellistä asemaa, arvioi maahan

mahdollisesti kohdistuvaa sotilaallista uhkaa ja sen edellyttämää joukkojen tarvetta sekä laati yksilöidyn ehdotuksen puolustusvoimien kokoonpanoksi ja sotavarustehankinnoiksi.¹⁾

Puolustusrevisionin hankintasuosituksia ei kuitenkaan noudatettu ja pula-
vuosien puristuksessa kasaantuivat puutteet sotavarustuksessa. Tarpeita tutkitiin kahdessa komiteassa, vuonna 1935 asetetussa valtiontalouskomiteassa, joka nimesi erityisen puolustusjaoston, sekä vuonna 1937 asetetussa Lahdensuon perushankintakomiteassa. Molemmat laativat ehdotuksensa lähivuosien sotavarustehankinnoiksi. Valtiontalouskomitean ehdotusta noudatettiin valtion menoarvioissa vuosille 1936 ja 1937; Lahdensuon komitean työ oli perustana vuonna 1938 säädetylle perushankintalaille.²⁾

Sotien jälkeen asetettiin vuonna 1945 pääasiassa hallituspuolueiden edustajista kokoonpantu puolustusrevisiokomitea, joka jätti seikkaperäisen mietintönsä luvuittain vasta vuosina 1948—49. Toimiajan venymiseen vaikutti aluksi yleinen epävarmuus maan tulevasta asemasta sekä sitten puolustuspolitiikan kannalta tärkeiden sopimusten, Pariisin rauhansopimuksen ja yya-sopimuksen solmimiset. Komitean suositukset olivat varsin laaja-alaiset ja olivat perustana muun muassa vuoden 1950 asevelvollisuuslaille, puolustusvoimien uudelleenjärjestelylle vuonna 1952 sekä vuonna 1957 annetulle asetukselle puolustusneuvostosta.³⁾

Kokoonpanoltaan nämä aiemmat komiteat olivat sikäli ”parlamentaarisia” että niihin kuului joitakin poliittisten puolueiden arvovaltaisia edustajia. Niiden kokoonpanoa ei kuitenkaan määritetty eduskunnan voimasuhteiden mukaisesti kuten 1970-luvun puolustuskomiteoiden, kelpuutettiinhan esimerkiksi puolustusrevisioon vain hallituspuolueiden edustajia. Lisäksi sotilaat olivat komiteoiden täysivaltaisia jäseniä eivätkä pelkkiä asiantuntijoita kuten parlamentaarisisissa puolustuskomiteoissa. 1970-luvun komiteoiden kokoonpanolle ei löydy esikuvaa aiemmista puolustuspoliittisista selvittelyelimistä. Vuonna 1970 asetettu parlamentaarinen puolustuskomitea oli myös ensimmäinen aidosti parlamentaarinen puolustuskomitea.

1930-luvun komiteoiden, valtiontalouskomitean ja perushankintakomitean työnsä oli paljon suppeampi kuin parlamentaaristen puolustuskomiteoiden, sillä ne käsittelivät vain rahaa ja hankintoja. Tehtäväkentältään muistuttaa

1) Martti V. Terä — Vilho Tervasmäki, Puolustushallinnon perustamis- ja rakentamisvuodet 1918—1939, Helsinki 1973, s 119—124.

2) Terä — Tervasmäki, s 185—195.

3) Vilho Tervasmäki, Puolustushallinto sodan ja rauhan aikana 1939—1978, Hämeenlinna 1978, s 257—276 ja 315.

puolustusrevisioni eniten 1970-luvun komiteoita. Näiden tapaan se käsitteli puolustuspolitiikan koko spektriä sotilaspoliittisesta asemasta yksittäisiin hankkeisiin ja laati yksilöidyn ohjelman puolustusvoimien kehittämiseksi. Sen mietintö laadittiin kuitenkin niin salaiseksi, ettei siitä voitu antaa edes kansanedustajille tiedoksi kuin valittuja paloja. Puolustuksen tarpeet dominoivat komitean suositusta — olihan jäsenistä puolet sotilaita — eikä sisäpoliittisille realiteeteille kuten valtiontalouden muille menopaineille annettu samanlaista painoa kuin 1970-luvun puolustuskomiteoiden suosituksia laadittaessa. Nämä tekijät lienevät vaikuttaneet osaltaan siihen, että ilmeisen ansiokkaaseen sotilaspoliittiseen analyysiin perustuvan mietinnön toteuttamisaste jäi niin alhaiseksi.¹⁾

Ajallisesti oli puolustusrevisiokomitea lähinnä 1970-luvun puolustuskomiteoita. Sen tehtävänä oli valmistella puolustuslaitoksen uudelleenjärjestelyä. Erityisesti mietintönsä I luvussa ”Puolustuslaitoksen uudelleen järjestelyyn vaikuttavat tekijät” komitea pohdiskeli paljolti samankaltaisia ongelmia kuin myöhemmät komiteat kuten oheiset otteet revision mietinnöstä osoittavat (liite 1). Se tarkasteli sotilasmaantieteellisiä tekijöitä, puolustuslaitoksen tehtäviä, kansainvälisiä sopimuksia, puolustuslaitosjärjestelmää, sekä laati ehdotuksen puolustusmenoiksi, joka SKDL:n edustajien eriävän mielipiteen mukaan olisi merkinnyt näiden kaksinkertaistamista. Painopiste komitean työssä oli kuitenkin selvästi puolustusvoimien sisäisissä järjestelyissä ja tähän liittyvissä lukuisissa lakiesityksissä. Puolustusrevisio muistuttaakin enemmän 1970-luvun puolustuslaitoskomiteaa kuin parlamentaarisia puolustuskomiteoita sekä kokoonpanon, toimiajan pituuden, mietinnön laajuuden että sisällön osalta. Nelivuotisena toimikautena mietintö paisui liitteineen yli 1 000 sivua käsittäväksi moniosaiseksi tiiliskiveksi, joka ei soveltunut laajemmalle lukijakunnalle vaikkei sitä leimattukaan salaiseksi.

2. Pohjoismaiset vastineet

Myös muissa pohjoismaissa on laadittu selvityksiä puolustuspolitiikan suuntaviivoista tätä tarkoitusta varten asetetuissa erityisissä parlamentaarisesti kokoonpannuissa elimissä. Mutta käytäntö on ollut varsin erilainen toisaalta Norjassa ja Tanskassa ja toisaalta Ruotsissa. Norjassa ja Tanskassa on nimitetty parlamentaarisia puolustuskomiteoita erityisen tarpeen niin vaatiessa — noin neljännesvuosisadan välein, Ruotsissa taas säännöllisesti noin viiden vuoden välein.

1) Terä — Tervasmäki, mt. teos s 126 toteaa ”ettei ainoakaan hallituksen esitys ennen vuotta 1939 nojautunut tähän jo vuonna 1926 puolustusrevisionin esittämään koko valtakunnallisen puolustuskonfliktimme peruskysymykseen”.

Sodan päätyttyä asetettiin Tanskassa vuonna 1946 puolustuskomitea selvittämään maanpuolustuksen järjestelyjä täysin muuttuneessa kansainvälisessä tilanteessa. Komitean selvitys oli perusteena useille laeille sekä vuoden 1950 puolustusjärjestelylle, jolla säädeltiin Atlantin liittoon liittyneen maan asevoimien asema. Suppeampia elimiä, puolustusvaliokuntia (udvalg) asetettiin vuosina 1955 ja 1965. Edellinen lakkautettiin vuonna 1958 mietintöä jättämättä ja jälkimmäinen ehdotti vuonna 1968 puolustuskomitean asettamista perusteellisen selvityksen laatimiseksi. Komitea asetettiin vuonna 1969 ja se jätti mietintönsä vuonna 1972. Siihen kuului 6 kansanedustajaa puolueiden edustajia sekä 15 muuta erilaisia intressiryhmiä edustavaa jäsentä, niiden joukossa myös sotilaita.¹⁾ Mietinnön pohjalta suoritettiin Tanskan puolustusvoimissa laajahko uudelleenjärjestely vuonna 1973, jolloin maa myös liittyi jäseneksi Euroopan talousyhteisöön.

Myös Norjassa suoritettiin parlamentaarinen selvitys puolustuspolitiikasta 1940-luvun lopulla maan liityessä Natoon. Vuodesta 1958 lähtien ryhdyttiin Norjassa laatimaan 5-vuotissuunnitelmia kehyksiksi puolustuspoliittisille ratkaisuille. 1970-luvun alussa toivat kuitenkin mannerjalustan luonnonvarojen hyödyntäminen ja aluemerren laajentamiseen liittyvät näkökohdat lisävelvoitteita maanpuolustukselle, minkä vuoksi kävi ilmeiseksi että tarvittaisiin perusteellinen selvitys pohjaksi puolustuspolitiikan pitkän tähtäyksen tavoitteenasettelulle. Tätä tehtävää suorittamaan asetettiin vuonna 1974 puolustuskomitea, johon kuului poliittisten puolueiden edustajien lisäksi täysivaltaisina jäseninä sotilaita. Komitea jätti vuonna 1978 mietintönsä, jossa se käsiteli laajasti turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa sekä esitti ehdotuksensa pitkän tähtäyksen kehittämishajelmaksi. Mietintö saatettiin eduskunnan käsiteltäväksi.²⁾

Kuten Suomen puolustusrevisiot on Norjan ja Tanskan puolustuskomiteat asetettu erityisen tarpeen niin vaatiessa. Niiden toimiajan pituus, mietintöjen laajuus sekä kokoonpano muistuttaa myös Suomen revisioita.

Ruotsissa muodostavat parlamentaariset puolustuskomiteat kiinteän osan puolustuspoliittista päätöksentekoa. Niiden suositukset saatetaan hallituksen esityksen muodossa eduskunnan käsiteltäväksi, joka vahvistaa ne puolustus päätöksinä lähivuosien puolustuspolitiikan ohjenuoraksi. Hallituksen esitykset eduskunnalle ovat noudattaneet puolustuskomiteoiden suosituksia lukuunottamatta kahta ensimmäistä sodan jälkeistä puolustuskomiteaa, joiden esittämiä supistuksia ei katsottu voitavan toteuttaa tilanteen kiristymisen vuoksi.

1) Beretning fra Forsvarskommissionen av 1969, Köpenhavn 1972, s 10—12.

2) Forsvarsdepartementet, St meld nr 94 (1978—79) s 13.

Vuoden 1955 puolustus selvitys oli suuntaa antava myöhemmille puolustuskomiteoille Ruotsissa. Tämä puolustusministerin johdolla toiminut komitea ei tyytynyt tekemään vain toimeksiantonsa edellyttämää ehdotusta sotalaitoksen kehittämiseksi vaan laati myös menokehykset tulevan suunnittelun pohjaksi. Komitean vuonna 1958 jättämä mietintö oli yksimielinen. Vuosien 1960 ja 1962 puolustuskomiteat noudattivat edeltäjänsä linjoja sotilaallisen maanpuolustuksen osalta mutta käsittelivät sen lisäksi väestönsuojelua. Vuoden 1965 puolustuskomitea, joka jätti mietintönsä vuonna 1968, määritteli entistä selkeämmin turvallisuuspolitiikan perusteet ja puolustusvoimain kehittämisen suuntaviivat asettaen etusijalle tavanomaisin asein suoritetun hyökkäyksen torjunnan. Sen ehdotuksesta otettiin myös käyttöön uusi varsin pitkälle viety suunnittelujärjestelmä. Vuonna 1972 mietintönsä jättäneen vuoden 1970 puolustuskomitean työn lähtökohtana olivat tämän suunnittelujärjestelmän mukaisesti laaditut pitkän ja keskipitkän aikavälin suunnitelmat puolustusvoimissa ja väestönsuojelussa. Vuoden 1974 puolustuskomitean toimeksianto laajennettiin käsittämään puolustusvoimien ja väestönsuojelun lisäksi taloudellisen maanpuolustuksen ja osia maanpuolustuksen muista toimialoista. Myös 1978 asetetun puolustuskomitean tehtävänä on laatia ehdotus kokonaismaanpuolustuksen kehittämiseksi.¹⁾

Ruotsin puolustuskomiteoiden tehtäväkenttä on asteittain laajentunut sotilaallisesta maanpuolustuksesta kokonaismaanpuolustukseen ja tarkastelun ajallinen ulottuvuus 15 vuoteen. 1960-luvun alun lyhytaikaisia komiteoita lukuunottamatta ovat puolustuskomiteat istuneet 3—4 vuotta kukin. Täten kokokset kehitystyössä ovat jääneet lyhytaikaisiksi: vuoden 1965 jälkeen ovat 1969 ja 1973 ainoat vuodet, jolloin Ruotsissa ei ole ollut toiminnassa jokin parlamentaarinen puolustuskomitea.

Suomen 1970-luvun parlamentaarilla puolustuskomiteoilla on monia yhtäläisyyksiä Ruotsin komiteajärjestelmään. Molemmissa maissa ovat puolustuskomiteat käsitelleet turvallisuuspolitiikkaa ja turvallisuustilannetta maanpuolustusta koskevien suositusten lähtökohdaksi. Komiteat on asetettu 4—5 vuoden välein ja ne ovat laatineet menokehyksensä 5 vuodeksi. Kokoonpanoltaan komiteat ovat olleet puhtaasti parlamentaarisia, eduskunnan voimasuhteiden mukaan koottuja, eivätkä sotilaat ole olleet niiden jäseniä, kuten Tanskassa ja Norjassa, vaan asiantuntijoita. Molemmissa maissa ovat komiteat pyrkineet poliittisesti toteuttamiskelpoisiin ehdotuksiin ja tämän edellyttämään laajaan poliittiseen yksimielisyyteen.

1) Sven Hellman, Försvarspolitikens utveckling och nuvarande problem, Försvarsdepartement SSLP 1978: 2, s 3—7 sekä Hellmanin kirjoittajalle laatima muistio 28. 10. 1980.

Mutta myös erot ovat merkittävät. Suomen komiteat ovat käsitelleet vain sotilaallista maanpuolustusta — lukuunottamatta II PPK:n osamietintöä maanpuolustustiedotuksesta — Ruotsin komiteat myös maanpuolustuksen muita toimialoja. Komiteoiden toimiaika on Suomessa rajoittunut noin vuoden pituiseksi, Ruotsissa se on laajentunut useaksi vuodeksi. Myös mietinnöt ovat olleet naapurimaassa huomattavasti laajempia kuin Suomessa, sivumäärältään 4—5 kertaisia. Ruotsissa menosuositukset on sidottu automaattisesti toimivaan indeksiin (tästä menettelystä ollaan nyt luopumassa), Suomessa ei. Puolustuskomiteoidemme mietinnöt ovat jääneet suosituksiksi eikä niitä ole kuten Ruotsin mietintöjä vahvistettu eduskunnassa sitoviksi puolustuspäätöksiksi.

3. Asettamisen syyt

Hornborgin puolustusrevisionin asettamisen välittömänä syynä oli se seikka, ettei riitaisa sotilasjohto päässyt omassa keskuudessaan yksimielisyyteen puolustusvoimien järjestelyistä. Laajemmassa historiallisessa perspektiivissä tarkasteltuna näyttää kuitenkin ilmeiseltä, että komitean asettamiselle oli syvällisempiä syitä. Vasta itsenäistyneen ja kansalaissodan kokeneen maan puolustuspolitiikalle tuli luonnollisesti vetää linjoja sotilasjohtoa laajemmasta ja poliittisesti edustavasta elimessä. Samoin oli puolustusrevisiokomitean tarve ilmi-selvä sotien jälkeen, kun maan sotilaspolitiikan perustekijät olivat radikaalisti muuttuneet.

Vuoden 1970 parlamentaarisen puolustuskomitean asettamiselle ei ole osoitettavissa yhtä yksiselitteistä perustetta kuin sen edeltäjille. Pikemminkin lienee kyseessä ollut usean eri tekijän yhteisvaikutus.

Maan turvallisuuspoliittisessa tilanteessa ei tapahtunut mitään äkillistä muutosta 1960-luvun lopulla ja Euroopan samoin kuin Skandinavian sotilaspoliittinen asetelma oli perusrakenteeltaan sama kuin 1949. Ydinaseet olivat kuitenkin tunkeutuneet voimalla sotilaallisiin skenarioihin ja loivat defaitismia Suomen puolustusmahdollisuuksista niiden keskellä. Samalla orastava liennytys ruokki toiveita aseidenriisunnan mahdollisuuksista. Ulkopoliitikassaan Suomi oli murtautunut omaehtoisesta eristäytyneisyydestään ja harrasti varsin aktiivista puolueettomuuspolitiikkaa johon puolustuspolitiikka tuli sopeuttaa.

1960-luvun jälkipuolisko oli pasifismin kulta-aikaa. Vietnamin sodan herättämä vastenmielisyys kanavoitiin taitavasti kaikkea sotilaallista toimintaa, myös oman maan puolustusvoimia vastaan. Suomessakin poltettiin sotilas-passeja ja sadankomitealiittoon virtasi jäseniä. Siviilivastarintaa tarjottiin aivan vakavissaan vaihtoehdoksi aseelliselle puolustukselle. Yleisen asevelvollisuuden tarkoituksenmukaisuus asetettiin kyseenalaiseksi ”tykinruokapolitiik-

kana” ja suuret reservit ehdotettiin korvattavaksi vähälukuisella mutta hyvin varustetulla ammattiarmeijalla.

Myös puolustusvoimien sisällä oli 1960-luku uusien tuulien aikaa. Organisaatio uudistettiin, alueellisen puolustuksen doktriini korvasi puolustuslinjat ja asemat, varusmiesten vapaa-ajan säästöksiä lievennettiin ja tiedottamisessa siirryttiin avoimien ovien politiikkaan. Puolustuskyvyn materiaallinen perusta uhkasi kuitenkin murentua kun puolustusmenojen osuus bruttokansantuotteesta ja valtion menoista oli vuoden 1962 jälkeen kääntynyt laskuun. Vuonna 1969 laskivat puolustusmenot jopa absoluuttisesti. Tämä oli räikeässä ristiriidassa pian vuoden 1969 budjettiesityksen jälkeen julkistetun puolustusvoimissa huolella laaditun perushankintaohjelman ns. PV-ohjelman kanssa, joka päinvastoin olisi edellyttänyt noin 100 miljoonan markan tasokorotusta.

Tähän ”money-gapiin” kiinnitti huomiota silloinen puolustusneuvoston pääsihteeri Lauri Sutela Maanpuolustus -lehdessä joulukuussa 1968 ilmestyneessä artikkelissaan ”Puolustuslaitoksen kehittämisen taloudellisista pulmisista” kysyen, laativatko sotilaat meillä laskelmansa virheellisille perusteille vai eikö niihin valtiovallan taholla paneuduta riittävällä perusteellisuuella. Olisi ilmeisen hyödyllistä, todettiin artikkelissa, jos eduskunta- ja puoluetasoilla kiinnitettäisiin konkreettisin perustein nykyistä enemmän huomiota puolustusmäärärahojen tarkoituksenmukaiseen määrittämiseen.

Samassa lehdessä kirjoitti silloinen everstiluutnantti Aimo Pajunen otsikolla ”tarvitaanko meillä parlamentaarista puolustuskomiteaa”. Tämä lienee ensimmäinen artikkeli, jossa yksityiskohtaisin perustein esitettiin parlamentaarisen puolustuskomitean asettamista. Malliksi Pajunen suositti vuoden 1938 perushankintakomiteaa, jonka työn tuloksena oli säädetty perushankintalaki. Hän katsoi kuitenkin, että tehtäväalueen tulisi ulottua pelkkien materiaali-ohjelmien ulkopuolelle, jotta komitea voisi riittävän monipuolisesti määrittää puolustuspolitiikan suuntaviivat. Mietinnön tulisi — päinvastoin kuin 1938 perushankintakomitean — olla julkinen. Selvitystyön pohjaksi Pajunen esitti PV-ohjelmaa. Kun komitea koottaisiin puolueiden eduskuntaryhmistä, joutuisivat kaikki puolueet määrittämään täsmällisen kantansa tähän ohjelmaan ja siten myös puolustusvoimien kehittämiseen. Samalla eduskunnan vaisuksi jäänyt rooli vahvistuisi puolustuspoliittisessa päätöksenteossa.

Maanpuolustus -lehden levikki on suppea, mutta elitistinen. Pajusen artikkeli noteerattiin. Poliittisista puolueista oli erityisesti Ruotsalainen kansanpuolue kiinnostunut parlamentaarisen puolustuskomitean asettamisesta. Puolue päätti Pietarsaareissa kesällä 1970 pidetyillä puoluepäivillä esittää komitean asettamista edessä olevissa hallitusneuvotteluissa. 14. 7. 1970 nimitetyn Karjalaisen hallituksen hallituspöytäkirjaan sisältyi liite niistä asioista, jotka neuvotteluissa oli sovittu pantavan hallituksen toimesta selvitettäväksi. Näistä ensimmä-

mäisenä oli RKP:n ehdottama puolustuskomitea varsin lakoonisessa muodossa: "Asetetaan lähinnä parlamentaarista henkilöistä kokoonpantu komitea selvittämään puolustuslaitoksen tehtävät nykyaikana."

Tehtävien selvitys oli varsin etäällä Pajusen hahmottamasta perushankintakomiteasta. Muotoilua lieene pidettävä kompromissina, sillä vasemmiston taholta oli painotettu ettei komiteasta saa tulla mitään PV-ohjelman siunauselinä. Hallitusohjelman muotoilu oli pohjana komitean toimeksiannolle; siihen liitettiin vain sotilaallisten suoritteiden selvittämistehtävä.

Ruotsalaiseen kansanpuolueeseen kuuluvan puolustusministeri Kristian Gestrinin johdolla komitean asettaminen sujui ripeästi. Hän sopi pääministerin kanssa periaatteista, joiden mukaan komiteassa tuli olla edustettuina kaikki eduskuntapuolueet, mikäli mahdollista puoluejohtotasolla, samalla kun komitea pidettäisiin jäsenmäärältään mahdollisimman suppeana. Puheenjohtajaksi tuli komitean asettamista voimakkaimmin ajaneen RKP:n puheenjohtaja Jan-Magnus Jansson.

Lokakuun 1. päivänä asetetun komitean toimeksiantoa sivuttiin eduskunnassa 29. 10. 1970 käsiteltäessä puolustusasiainvaliokunnan mietintöä. Siinä todettiin, "että komitean toimeksiantoon ei sisälly sinänsä suotavaa selvitystä puolustuspoliittisesta päätöksenteosta ja eduskunnan asemasta tässä yhteydessä". RKP:n oikeistosiiven taholta arvosteltiin käydyssä keskustelussa myöskin, ettei toimeksiantoon sisälly puolustuslaitoksen nykytilan ja kehittämistavoitteiden selvittämistä. Puolustusministeri Gestrin ja Keskustapuolueen puheenjohtaja Johannes Virolainen katsoivat, että toimeksiantoa ei tarvinnut muuttaa mutta että sitä voitiin tulkita niin, että näitä asiakokonaisuuksia voitaisiin käsitellä. Ilmeisesti tämä eduskuntakeskustelu vaikutti osaltaan siihen, että komitea päättyi tulkitsemaan toimeksiantoaan melko laveasti. Niinpä komitea lähetti marraskuussa valtiovarainministeriön uuden työsuunnitelman, joka oleellisesti poikkesi lokakuussa toimitetusta versiosta.

Toisen ja kolmannen parlamentaarisen puolustuskomitean asettamisen syyinä oli ensi sijassa jatkuvuuden laki. Vuoden 1970 puolustuskomitea oli suositannut, että joka viides vuosi suoritettaisiin parlamentaarisella tasolla erityinen selvitys puolustuspolitiikan perusteista ja kehittämisestä. Toinen parlamentaarinen puolustuskomitea toisti tämän suosituksen omassa mietinnössään. Molemmat komiteat laativat 5-vuotisohjelman puolustusvoimien kehittämiseksi, mikä myös edellytti jatkoa viiden vuoden kuluttua. Komiteatyön tuloksista saadut myönteiset kokemukset lisäsivät myös osaltaan halukkuutta asettaa niille seuraaja. Komiteat olivat osoittautuneet hyödyllisiksi ja täyttivät ilmeisen aukon puolustuspoliittisessa päätöksentekojärjestelmässämme.

4. Johtopäätöksiä

1970-luvun puolustuskomiteoille ovat lähimmät esikuvat tarjonneet vuoden 1923 puolustusrevisioiden, vuoden 1945 puolustusrevisiokomitea sekä Ruotsin puolustuskomiteat. Plagioinnista ei kuitenkaan ole kyse; siinä määrin parlamentaariset puolustuskomiteat eroavat kokoonpanoltaan, tehtäväkentältään, toimialaltaan ja mietinnöiltään sekä kotimaisista edeltäjistään että ulkomaisista kaimoistaan. Parlamentaariset puolustuskomiteat ovat omaperäisiä luomuksia, joiden ei löydy mallia muualta.

Monen tekijän yhteisvaikutus johti ensimmäisen parlamentaarisen puolustuskomitean asettamiseen, sen suositus — johon lienee Ruotsin malli vaikuttanut — toisen ja kolmannen komitean syntyyn. Näin siirryttiin maassamme säännöllisin välein asetettaviin puolustuskomiteoihin kuten Ruotsissa sen aiemmin meillä ja edelleen Tanskassa ja Norjassa noudatetun käytännön sijasta, että parlamentaarisia puolustuskomiteoita asetetaan vain milloin erityisesti tarvetta tähän ilmenee.

II TOIMEKSIANNOT, KOKOONPANOT JA TYÖSKENTELY

1. Toimeksiannot ja toimiaika

Puolustuskomitean esittely valtioneuvostossa kuuluu puolustusministeriölle. Näin ollen puolustusministeriö luonnollisesti myös valmisteli parlamentaaristen puolustuskomiteoiden asettamisen. Asian poliittisen painon vuoksi puolustusministeri johti henkilökohtaisesti valmisteluja kaikkien kolmen komitean kohdalla. Nämä käsittävät toimeksiannon, kokoonpanon ja esittelymuistion laadinnan. Alustavat luonnokset laadittiin puolustusministeriössä ja näiden pohjalta käytiin sen jälkeen neuvotteluja poliittisten puolueiden kanssa yhteisesti hyväksyttävissä olevan ratkaisun saavuttamiseksi.

Komiteoiden toimeksiannot on esitetty oheisessa taulukossa (liite 2). Niitä vertailtaessa voidaan yleishavaintona todeta kehityksen kulkeneen perusteiden selvittämisestä puolustusvoimien tulevaan kehittämiseen, yleisestä konkreettiseen: I PPK:n tehtävänä oli selvittää puolustusvoimien tehtäviä ja suoritevaatimuksia, II PPK:n puolustusvoimien kehittämisen suuntaviivoja lähivuosina ja III PPK:n pitkän tähtäyksen kehittämistavoitteita ja puolustusvoimien kehittämistä vuosina 1982—1986. Tällainen kehityskulku toimeksiannoissa on luonnollinen, koska toinen ja kolmas komitea voivat työssään rakentaa edelleen edeltäjänsä laskemalle pohjalle.

Vaikka toimeksiannoissa on eroja näyttävät komiteat käsittäneen tehtäväänsä varsin samankaltaisesti. Tämä käy ilmi verrattaessa mietintöjen jäsentelyjä ja sisältöä. Kaikki aloittavat tarkastelunsa johdannon jälkeen arvioimalla turvallisuuspoliittista tilannetta ja käsittelevät tämän jälkeen Suomen turvallisuuspolitiikkaa ja maanpuolustuksen roolia siinä. Seuraavaksi asetetaan puolustusvoimille suoritevaatimukset ja käsitellään sitten puolustusvoimien kehittämistä ja tästä aiheutuvia menoja.

Tiukimmin pysyi toimeksiannossaan kolmas komitea, eniten sitä laajensi ensimmäinen. Tämä ei niinkään johdu siitä että komiteat olisivat ”parantaneet tapansa” numeron kasvaessa vaan siitä, että toimeksiannot muokkaantuivat paremmin tarvetta vastaaviksi komiteatyöstä saatujen kokemusten myötä. Ensimmäinen komitea onnistui varsin torsomaisen toimeksiantonsa pohjalta luomaan käsittelyjärjestyksen, joka todettiin hyväksi. Tästä johtuneen myös mietintöjen jäsentelyjen yhtäläisyys. Kaikkien komiteoiden toimeksianto rajoittui sotilaalliseen maanpuolustukseen — lukuunottamatta II PPK:lle annettua erityisselvitystä henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunnasta. Silti I ja II PPK käsittelevät puolustuspoliittista päätöksentekoa ja II PPK lisäksi yleisen maanpuolustusvalmiuden kehittämistä. III PPK ei lähtenyt näille sivuraiteille muun muassa siksi, etteivät edellisten komiteoiden suositukset olleet näiltä osin juurikaan toteutuneet.

Vuoden 1970 puolustuskomitean toimiaika asetettiin aluksi puoleksi vuodeksi ja sitä jatkettiin sitten kolmella kuukaudella komitean esityksestä. II ja III PPK:n toimiajat olivat 14 kuukautta, joista anomuksesta myönnettiin jatkoaikaa II PPK:lle yksi ja III PPK:lle kaksi kuukautta. Verraten lyhyt toimiaika lienee ollut omiaan hillitsemään työn rönsyilyä ja mietintöjen paisumista. Sen sijaan ei toimiajan pituus juurikaan vaikuta painoarvoltaan tärkeimpiin ratkaisuihin; nämä tehdään poliittisessa elämässä joka tapauksessa viittä yli määrärajan olipa se sitten kuukausi tai sata kuukautta. Tämän vuoksi oli myös jatkoaika tarpeen kaikille kolmelle komitealle.

2. Kokoonpanot

Määritelmän mukaan parlamentaarinen on parlamentarismille tai parlamentille ominainen tai niihin liittyvä. Puolustuskomiteoille annettua määrettä voitaneenkin perustella sillä, että ne on kokoonpantu ”lähinnä parlamentaarisista henkilöistä”, kuten kunkin komitean toimeksiannossa ilmoitetaan, ja liittyvät tätä kautta eduskuntaan. Jäsenet eivät kuitenkaan ole kaikki olleet kansanedustajia — III PPK:ssa eivät kansanedustajat edes olleet enemmistönä — eikä puolustuskomiteoita voida pitää minään eduskunnan jaostoina. Ne ovat

hallituksen eikä eduskunnan asettamia ja jättävät työnsä hallitukselle, joka päättää miltä osin niiden suosituksia mahdollisesti sisällytetään hallituksen esityksiin eduskunnalle.

Komiteat ovat siinä suhteessa olleet aidosti ”parlamentaarisia”, että niiden kokoonpanot ovat tarkasti noudattaneet eduskunnan voimasuhteita asettamishetkellä ja että jäseneksi on päässyt vain poliittisen puolueen mandaatilla. Yksityiskohtainen kokoonpano on sovittu puolueiden välisissä neuvotteluissa, käyttäen jopa hyväksi kunkin puolueen kansanedustajien määrän perusteella laskettuja suhdelukuja tasapuolisuuden varmistamiseksi. Jäsenten lukumäärää määriteltäessä on pyritty turvaamaan toisaalta poliittinen edustavuus ja toisaalta tehokkaan työskentelyn edellytykset (s.o. mahdollisimman suppea kokoonpano). Näiden kahden päämäärän yhteensovittaminen ei ole helppoa monien puolueiden maassamme. I PPK:aa asetettaessa päädyttiin 12 jäseneseen, II ja III PPK:aan nimettiin 13 jäsentä kumpaiseenkin. Keskimäärin on siis tarvittu 16 kansanedustajaa yhtä jäsentä kohti; tätä vähemmällä ovat päässeet mukaan ”keskisuuret” puolueet, joille noin 10 kansanedustajaa on tuonut edustuksen komiteoihin.

Kuten oheisesta taulukosta (liite 3) ilmenee ovat komiteat olleet kokoonpanoltaan hyvin samankaltaisia. Jäsenistön lukumäärä ja poliittinen jakauma on lähes identtinen, samoin asiantuntijaston ja sihteeristön koostumus. Ilmeisesti ensimmäinen komitea ja siitä saadut myönteiset kokemukset ovat painaneet raskaasti toisen ja kolmannen komitean kokoonpanoa suunniteltaessa.

Kaikilla komiteoilla on ollut sama puheenjohtaja, professori Jan-Magnus Jansson. Syystä parlamentaarisia komiteoita kutsutaankin välistä Janssonin komiteoiksi. Taitavaksi tunnettu puheenjohtaja on luonnollisesti lyönyt oman leimansa komiteoiden työhön. Kansanedustaja Reino Breilinin panos on myös ollut merkittävä, hän on toinen kaikkien komiteoiden työhön osallistunut henkilö ja kahden komitean varapuheenjohtaja. ”Kahden komitean miehiä” on asiantuntijat ja sihteerit mukaanlukien 9. Toisessa komiteassa oli 8 edellisen komitean työssä mukana ollutta henkilöä, kolmannessa 5 jompaan kumpaan edelliseen komiteaan osallistunutta. Oletettavasti nämä jatkuvuustekijät olivat omiaan myös yhdensuuntaistamaan komiteoiden toimintaa.

Kokoonpanoltaan komiteat olivat varsin arvovaltaisia. I PPK:n jäsenistä kahta lukuunottamatta kaikki olivat kansanedustajia, samoin II PPK:n ; III PPK:ssa oli 6 kansanedustajaa. Puolueen puheenjohtajia oli I PPK:ssa peräti 4, II PPK:ssa 1 ja III PPK:ssa 2. Kokoomus on asettanut puheenjohtajansa jokaiseen puolustuskomiteaan. Muista puolueista on taas ollut aiempia tai myöhempiä (tähän mennessä) ministereitä I PPK:ssa 5, II PPK:ssa 3 ja III PPK:ssa myös 3. Puolueen puheenjohtajat ja ministerit ovat kaikki olleet ei-sosialistisia puolueista.

3. Työmenetelmät ja yksimielisyyden aste

Komiteoiden pääasiallisena työmuotona oli kokous. Kaikki puolustuskomiteat kokoontuivat vakioaikaan, I PPK perjantaiamupäivisin, II PPK keski- viikkoamupäivisin ja III PPK tiistaiamupäivisin. Kokousten kesto aika oli yleensä 1,5—2 tuntia, mutta kaikki komiteat joutuivat toimiaikansa loppusuoralla istumaan maratonkokouksia saadakseen työnsä päätökseen. I PPK piti yhteensä 35 kokousta, II PPK 55 kokousta ja III PPK 51 kokousta.

Yleensä komiteat kokoontuivat pääesikunnan keskuspaviljongissa, jossa tarvittavat palvelut olivat kätevästi saatavilla. Joitakin kokouksia pidettiin myös tutustumismatkoilla, eduskunnassa ja valtioneuvoston juhlahuoneistos sa.

Ensimmäisenä laativat komiteat työsuunnitelman, joka I PPK:n osalta käsittelee pelkän mietinnön jäsentelyä, II ja III PPK:n selostaessa lisäksi työmuotoja ja suunniteltua aikataulua. I PPK joutui käsittelemään melko pitkään työsuunnitelmaansa myöhempien komiteoiden päästessä nopeasti siitä yksimielisyyteen.

Seuraavaksi komiteat kuuluivat asiantuntijoita. I PPK:lle annettiin 35 asiantuntijalausuntoa, II ja III PPK:lle runsaat 50 kumpaisellekin. Antajat edustivat yleensä ko. aihepiirin parasta asiantuntemusta maassamme. Asiantuntijalausunnat jaettiin myös kirjallisina jäsenille.

Komiteat suorittivat 3—4 tutustumismatkaa kukin, joiden yhteydessä niille esiteltiin puolustusvoimien toimipisteitä, henkilöstöä ja varustusta.

I PPK:ssa käsiteltiin erityisen työvaliokunnan asettamista, mutta päädyttiin ratkaisuun, että puheenjohtajisto toimii samalla työvaliokuntana tehtävänänsä kokousten valmistelu sekä yhteydenpito sihteeristöön. II PPK asetti sen sijaan työvaliokunnan, johon kuuluivat puheenjohtajat ja sihteerit. Työvaliokunta käsittelee sihteerien luonnoksia käyttäen hyväkseen tarvittaessa komitean pysyviä asiantuntioita. III PPK ei asettanut työvaliokuntaa. ”Sopivan edustavan” työvaliokunnan muodostaminen on ongelmallista monien ja erikokoisten puolueiden maassa.

Heti työsuunnitelman valmistuttua ryhtyi sihteeristö laatimaan luonnoksia ensimmäisiksi mietintöluvuiksi. Sihteeristön työn helpottamiseksi nauhoitettiin kaikkien puolustuskomiteoiden kokoukset. II PPK:ssa mietintöluonnokset läpikäytiin ensin työvaliokunnassa, I ja III PPK:ssa ne jaettiin jäsenille ilman ennakkotarkistusta. Ensimmäisen lukemisen ja sen yhteydessä käydyn keskustelun jälkeen sihteeristö laati uuden luonnoksen kustakin käsitellystä mietintöluvuista. Kaikki luonnokset käsiteltiin vähintään kaksi, useimmat kolme kertaa komiteoissa. Tämä on komiteatyön selvästi tärkein vaihe. Siinä tehdään ratkaisut ja mahdollisimman laajan yksimielisyyden edellyttämät kompromissit.

Yksimielisyyden aste on eräs komiteatyön tuloksellisuuden kriteeri; sitä var-
tenhan parlamentaarisia komiteoita asetetaan, että päästäisiin toteuttamiskel-
poiseen tulokseen riidanalaisista kysymyksistä. Eriävien mielipiteiden määrän
perusteella arvioiden oli II PPK yksimielisin. Vain 2 sen 13 jäsenestä jätti eriä-
vän mielipiteen. I PPK:n 12 jäsenestä 5 jätti eriävän mielipiteen ja III PPK:n 13
jäsenestä 3. Osa eriävistä mielipiteistä koski vain jotain yksityiskohtaa tai sävy-
tystä, merkittävästi poikkeavia kannanottoja esitti I PPK:n mietintöön 2 jäsen-
tä (SKDL), II PPK:n mietintöön 1 jäsen (SKP:n vähemmistö) ja III PPK:n mie-
tintöön 2 jäsentä (SKDL). Voitaneenkin todeta parlamentaaristen puolustusko-
miteoiden saavuttaneen peruskysymyksissä laajan yksimielisyyden, joka kattaa
koko puoluekenttämme SKDL:a lukuunottamatta ja II PPK:n osalta myös tä-
män puolueen enemmistön edustajan.

4. Mietinnöt

I PPK:n työn alkuvaiheessa sopivat puheenjohtaja ja pääsihteeri, että mie-
tintö pyritään rajoittamaan 100 liuskaan. Tämä suunta on säilynyt myös myö-
hemmissä komiteoissa: kaikki kolme komiteamietintöä ovat pituudeltaan lähes
tarkalleen 100 konekirjoitusliuskaa. Tässä suhteessa ne poikkeavat ulkomaisis-
ta vastineistaan, jotka yleensä ovat sivumäärältään moninkertaisia. Komiteat
käyttivät keskimäärin 1—2 tuntia kokousaikaa kutakin mietintöjen sivua koh-
den. Sivumäärän suppeus ei siten johdu työn puutteesta vaan tietoisesta pyrki-
myksestä sanoa vain se mikä on tarpeen ja sanoa se mahdollisimman lyhyesti.
Mietinnöt eivät ole esseitä vaan poliittisia asiakirjoja.

Tekstin tiiviys, johtopäätöksenomaisuus, lienee osaltaan lisännyt sen pai-
noa ja tehnyt sen vaivattommaksi omaksua kuin tiiliskivimietintöjen. Mo-
nista muista komiteoista poiketen ei parlamentaarisilla puolustuskomiteoilla
ole ollut oppikirjan laadinta-ambitiota, mutta niiden mietinnöt ovat silti sovel-
tuneet opetukseen ja tiedottamiseen. Tästä on osoituksena oloissamme suuret
painokset. I PPK:n mietintöä on painettu 5 000 kappaletta, joista 500 ruotsin-
kielistä, II PPK:n mietintöä 11 000 kappaletta, joista 500 ruotsinkielistä ja
2 500 englanninkielistä ja III PPK:n mietinnön painokset ovat tähän mennessä
4 900 suomenkielistä, 1 000 ruotsinkielistä ja 2 500 englanninkielistä nidettä.
Mietinnöt lienevät siten vaikuttaneet varsin merkittävästi käsityksiin Suomen
puolustuspolitiikasta niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

Edellä jo todettiin mietintöjen jäsentelyjen samankaltaisuus. Kaiken kaikki-
aan ovat mietinnöt jäsentelytään, sivumäärältään, tyyliään ja ulkoasultaan
kuin kolme marjaa. Vain sisällössä on jotain eroavaisuuksia.

III ENSIMMÄISEN JA TOISEN PARLAMENTAARISEN PUOLUSTUS- KOMITEAN SUOSITUKSET JA NIIDEN TOTEUTUMINEN

1. Turvallisuuspoliittiset arvioinnit

Komiteoiden arviot turvallisuuspoliittisesta tilanteesta eivät sisällä konkreettisia toimenpidesuosituksia. Ne on laadittu lähinnä taustaksi ja perustaksi varsinaisille suosituksille. Näitä arvioita on kuitenkin käytetty varsin laajasti muun muassa opetuksessa, kansainvälistä asemaamme käsittelevissä puheissa ja tutkimuksissa sekä ulkoasianhallinnon piirissä. Tähän lienee osaltaan vaikuttanut se, ettei käytettävissä ole juuri ollut — eräitä valtiojohtomme pitämiä puheita lukuunottamatta — kanonisoituja kannanottoja kansainvälisestä asemastamme. Komiteoiden laaja yksimielisyys antoi myös painoa niiden turvallisuuspoliittisille arvioinneille; näihin yhtyi 10 parlamentaarisen puolustuskomitean 12 jäsenestä ja 12 toisen parlamentaarisen puolustuskomitean 13 jäsenestä.

Parlamentaarinen puolustuskomitea käsitteli varsin perusteellisesti kansainvälistä yleistilannetta ja Suomen asemaa toisen maailmansodan jälkeisessä strategisessa asetelmassa Pohjois-Euroopassa sekä arvioi Suomen solmimien kansainvälisten sopimusten turvallisuuspoliittisia vaikutuksia. Toinen parlamentaarinen puolustuskomitea tukeutui huomattavassa määrin näihin edeltäjänsä perusselvityksiin ja tarkasteli 1970-luvulla tapahtuneita muutoksia turvallisuustilanteessa sekä tulevaisuudennäkymiä.

Komiteoiden johtopäätökset ovatkin pääosin yhteneväisiä. Molemmat toteavat esimerkiksi ydinasehyökkäyksen torjunnan ylivoimaiseksi ja erillishyökkäyksen epätodennäköiseksi ja katsovat, että maahamme kohdistuva sotilaallinen uhka syntyisi laajemman selkkauksen yhteydessä. II PPK kiinnittää ehkä suurempaa huomiota kuin edeltäjänsä vakaan rauhan ja avoimen sodan välimaastoon sijoittuviin kriisitilanteisiin ja painottaa kykyä säädellä sotilaallista ja muuta puolustusvalmiutta kriisin kulloistenkin vaatimusten mukaisesti. Molemmat komiteat asettavat yksiselitteisesti päämääräksi pysyttäytyä aseellisten selkkausten ulkopuolella, mutta II PPK tuo esiin myös YYA-sopimuksen pohjalta käytettävissä olevat keinot tämän päämäärän saavuttamiseksi, I PPK:n korostaman puolueettomuuspolitiikan rinnalla.

2. Puolustusjärjestelmä, tehtävät ja suoritevaatimukset

Komiteoiden kannanottoja puolustuksemme rakenteesta valaisee oheinen vertaileva taulukko (liite 4).

I PPK:n suositukset olivat melko ratkaisevia. Niiden myötä poistuivat vakavan keskustelun piiristä ajatukset puolustuksen rakentamisesta palkka-armeijan, miliisijärjestelmän, siviilivastarinnan tai sissisodan varaan. Komitean ehdottama laki puolustusvoimista säädettiin vuonna 1974. Puolustusvoimille siinä määritetyt tehtävät noudattivat komitean esitystä. Alueellista puolustusjärjestelmää kehitettiin komitean suositusten pohjalta.

II PPK ei pitänyt tarpeellisenä tarkastella uudelleen vaihtoehtoja, vaan yhtyi pääasiassa edellisen komitean johtopäätöksiin. Tärkein lisäys lienee ollut puolustusvoimille asetettävien suoritevaatimusten yksilöiminen laissa säädettyjen tehtävien pohjalta. Puolustusvoimat ottivat toimintansa ja järjestelyjensä tavoitteeksi näiden suoritevaatimusten täyttämisen.

Molemmat komiteat totesivat pohjoiskalotin kasvaneen strategisen merkityksen heijastuvan Suomen Lappiin. II PPK teki tästä myös rauhanajan järjestelyä koskevan johtopäätöksen: se suositti, että maavoimien toimintavalmiutta Lapissa parannettaisiin ryhmittämällä sinne pysyvästi eri aselajeista kokoonpantu ja alueen oloihin varustettu yhtymä. Suositus johti Jääkäriprikaatin perustamiseen vuonna 1979. Samanaikaisesti suositettiin muitakin maavoimien rauhanajan organisaation tarkistuksia, joiden tarkoituksena oli II PPK:n suosituksen mukaisesti rationalisoida normaaliajan toimintoja.

3. Henkilöstö ja koulutus

I PPK käsitteli varsin lyhyesti henkilöstö- ja koulutuskysymyksiä ja katsoi, että valtioneuvoston tulisi suorittaa erillinen selvitys puolustusvoimien sisäisestä kehittämisestä. Valtioneuvosto asettikin jo vuonna 1971 puolustuslaitoskomitean tätä tarkoitusta varten. Sen laajat mietinnöt olivat II PPK:n käytettävissä, jolla siten oli edeltäjänsä paremmat perusteet tarkastella henkilöstö- ja koulutuskysymyksiä ja tehdä niitä koskevia yksilöityjä suosituksia.

Puolustusvoimissa on suoritettu tai käynnissä lukuisia II PPK:n suositusten suuntaisia toimenpiteitä. Virastodemokratia on toteutettu puolustusministeriössä ja pääesikunnassa, koko puolustusvoimia koskeva virastodemokratiasuunnitelma on valmisteilla. Mahdollisuuksia työpaikkaruokailuun on lisätty. Siirtyminen yhtenäispäällystöjärjestelmään on saatettu pääosin päätökseen. Urasuunnittelua on kehitetty ja virkojen täyttämässä on otettu käyttöön osittainen hakumenettely. Siirtovelvollisuuden haittavaikutuksia on lievennetty. 4 000 asunnon vuokraa on alennettu. Työsuojelukoulutusta on lisätty merkittävästi ja perustettu työsuojelutoimisto pääesikuntaan sekä työsuojeluteknikojen virat useimpiin sotilaslääneihin. Ylitöiden maksuperusteet ovat lähentyneet yleisten työehtosopimusten mukaisia maksuperusteita; jatkokehitystä tutki

valtiovarainministeriön asettama työnantajien ja palkansaajajärjestöjen edustajista kokoonpantu työaikatoimikunta, joka kuitenkin ei päässyt yksimielisyyteen. Kadettikoulun, toimiupseerien ja erikoisupseerien koulutusohjelmia on uudistettu. Päälystöjärjestelmän uudistuksen yhteydessä tapahtunut virkojen ja toimien uudelleenryhmittely on kohottanut varsinkin toimiupseereiden mutta myös monien upseerien ansiotasoa. Näiden toimenpiteiden — ja ehkä myös heikenneen yleisen työllisyystilanteen — johdosta on päälystövaje, johon II PPK kiinnitti huomiota, väistynyt.

Parlamentaaristen puolustuskomiteoiden suosituskaudella tapahtuneista henkilöstöä koskeneista uudistuksista lienee merkittävin siirtyminen uuteen päälystöjärjestelmään. Jo I PPK kiinnitti huomiota päälystön ja alipäälystön sekä varusmiesten välisten suhteiden ja arvojärjestelmän kehittämiseen. Valmistelut suoritettiin vuosina 1972—1973 ja toteuttaminen aloitettiin vuonna 1974. II PPK:n suositusten mukaisesti jatkettiin järjestelmän kehittämistä ja ensimmäiset toimiupseerit saavuttivat kapteenin arvon vuonna 1979.

II PPK kiinnitti huomiota tarpeeseen irroittaa upseereita ja toimiupseereita sotilastehtäviin ja varusmiehiä koulutukseen ja ehdotti, että tätä tarkoitusta varten palkattaisiin yhteensä 625 erikoisupseeria, siviilitoimenhaltijaa ja värvättyä puolustusvoimiin vuosina 1977—1981. Tänä ajanjaksona on perustettu yhteensä 651 uutta tointa, mutta näistä vain osa soveltuu em. tarkoitukseen. Lisäksi on työllisyysvaroin palkattu noin 1 100 nuorta työtöntä, pääosin osapäivätoimisina.

Varusmiesten päivärahaa on korotettu II PPK:n suositusten mukaisesti, joskaan inflaatiota ei ole täysin huomioitu. Komitean esitys ilmaismatkojen lisäämisestä yhdellä vuosittain on toteutunut vain vuoden 1980 menoarviossa. Kotiuttamisraha maksetaan nykyisin kaikille varusmiehille, mutta merkittävästi komitean suosittamaa pienempänä.

II PPK suositti myönnettäväksi vuosittain 10 miljoona markkaa varusmiesten koulutusta häittävien puutteiden poistamiseen. Suositusta noudatettiin vuosina 1977—1979, mutta ei enää vuosina 1980—1981. Kertausharjoitusten osalta on tilanne käänteinen. II PPK suositti kertausharjoitettavien määrää lisääväksi vuosittain 3 000 miehellä, ja tätä suositusta noudatettiin puolestaan vuosina 1980 ja 1981.

Henkilöstö- ja koulutusjärjestelmää koskevat II PPK:n suositukset ovat lähes kaikki toteutuneet tai toteutumassa, mikä suuremmassa mikä pienemmässä määrin. Poikkeuksen tekee ehdotus poliittisten osallistumisrajoitusten mahdollisimman laajasta poistamisesta.

4. Sotavarustehankinnat

Molemmat komiteat laativat suosituksen sotavarustehankinnoiksi seuraavaksi viisivuotiskaudeksi; I PPK vuosiksi 1972—76 ja II PPK vuosiksi 1977—81. Suositukset käsittivät toisaalta luettelon aloitettavista hankinnoista, toisaalta ehdotuksen sotavarustehankintoihin käytettävistä varoista ko. suosituskautena. On huomattava, että ehdotetut varat eivät kata ehdotettuja hankintoja, koska suosituskausille erääntyi maksuja aiemmista hankinnoista ja ehdotetut hankinnat vuorostaan aiheuttivat menoja myös suosituskausien jälkeen.

I PPK ehdotti käytettäväksi sotavarustehankintoihin viisivuotiskautena 1972—1976 yhteensä 999 miljoonaa markkaa, josta 364 miljoonaa markkaa aiheutui aiemmin myönnettyistä tilausvaltuuksista ja 635 miljoonaa markkaa komitean ehdottamista hankinnoista suosituskaudelle lankeavista maksuista. Suositukset oli laadittu kiintein hinnoin vuoden 1971 ensimmäisen neljänneksen hintatasossa edellyttäen, että kustannustason nousu otettaisiin huomioon hankintojen toteuttamisajankohtana. Varsin voimakasta kustannustason nousua ei kuitenkaan suosituskaudella korvattu täysimääräisesti, vaan myönnettyjen määrärahojen ja suositusten välinen ero kasvoi yhä suuremmaksi suosituskauden kuluessa. Kaikkiaan jäivät hankintamäärärahat noin 300 miljoonaa markkaa alle suosituksen käyvässä hintatasossa laskien. Summa vastaa noin yhden vuoden hankintoja. Vähennys aikaansaatiin kuitenkin pääasiassa myöhäistämällä hankintojen toteutumista eikä hankintakohteita karsimalla. Niinpä lähes kaikki komitean vuosiksi 1972—76 ehdottamat hankinnat saatiin alulle. Myönnetty määrärahat jakautuivat myös eri puolustussektoreille pääpiirtein komitean suosittamassa suhteessa. Suosituskaudella aloitetuista hankinnoista aiheutui 515 miljoonan markan menot vuosiksi 1977—80. Voitaneen katsoa, että komitean suositusta noudatettiin melko tarkasti hankintakohteiden osalta, mutta ei määrärahojen osalta, minkä vuoksi huomattava osa maksuista jäi rahoittamaan seuraavaa viisivuotiskautta.

II PPK ei kuitenkaan pyrkinyt omassa suosituksessaan kuromaan umpeen syntynyttä vajausta. Komitea piti kylläkin puolustusvoimien taloussuunnitelman mukaista hankintaohjelmaa vuosiksi 1977—81 perusteltuna, mutta supisti sitä 500 miljoonalla markalla valtiontalouden tiukkoihin rahoituspiteisiin viitaten. Komitean suosittaman hankintaohjelman mukaan olisivat sotavarustuksen hankintamenot vuosina 1977—81 aiemmin myönnetty tilausvaltuudet mukaanlukien vuoden 1976 tammikuun hintatasossa 2 300 miljoonaa markkaa, minkä lisäksi uusista tilausvaltuuksista aiheutuisi 1 470 miljoonan markan menot vuosiksi 1982—85.

Komitean suositusta noudatettiin määrärahojen osalta melko tarkasti vuosien 1977—1980 menoarviossa. Sen sijaan näyttävät vuoden 1981 hankinta-

määrärahat jäävän selvästi alle komiteasuosituksen. Tosin tämä viimeinen suositusvuosi on vasta meneillään, joten on mahdollista että loppuvuoden lisäbudjetit nostavat tilinpäätöksen lähemmäksi suositusta. Tällä hetkellä näyttää siltä, että hankintavarat jäisivät kaudella 1977—1981 yhteensä noin 200 miljoonaa markkaa vuoden 1981 hintatasossa alle II PPK:n suosituksen. Taisteluhävittäjä- ja ilmatorjuntaohjushankintoja on jonkun verran aiennettu komitean arvioimasta aikataulusta, minkä vuoksi ilmapuolustuksen osuus hankintavaroista kaudella 1977—1981 näyttää kohoavan noin 53 prosenttiin 45 prosentin sijasta. Vastaavasti jää ilmeisesti maavoimien ja puolustushaaroittain erittelemättömien hankintojen osuus komitean arvioimaa pienemmäksi.

5. Määrärahat

I PPK käsitteli yksityiskohtaisesti määrärahatarvetta vain sotavarustehankintojen osalta. Se arvioi, että nämä hankinnat seurannaisvaikutuksineen hieman nostaisivat puolustusmenojen osuutta bruttokansantuotteesta, 1,5 %:iin vuoteen 1976 mennessä, sekä että perushankintamenojen osuus puolustusmenoista kasvaisi 30 %:iin. Koska hankintavarat jäivät merkittävästi jälkeen suositetuista eivät nämäkään arviot toteutuneet, vaan puolustusmenojen bruttokansantuoteosuus laski 1,3 %:iin ja hankintamenojen osuus niistä jäi 20 %:iin.

II PPK sen sijaan laati varsin yksityiskohtaisen käyttöaloittain eritellyn ehdotuksen puolustusmenoiksi ja niiden jakautumiseksi suosituskauten vuosille. Ehdotus näyttää toteutuneen melko hyvin lukuunottamatta käyttö- ja kunnosapitomenoja, jotka ovat vuoden 1981 hintatasossa arvioiden jääneet vuosina 1977—1981 yhteensä runsaat 600 miljoonaa markkaa alle komitean suosituksen.

Pääasiassa tästä syystä jäävät myös puolustusmenot suosituskaudella 5—6 prosenttia komitean ehdottamaa pienemmiksi. Samoin näyttää puolustusmenojen osuus bruttokansantuotteesta ja valtion menoista jäävän hieman alhaisemmaksi kuin mitä komitea arvioi, joskin bruttokansantuotteen osalta vertailua vaikeuttaa se seikka, että bruttokansantuotteen laskentaperusteet ovat suosituskaudella muuttuneet. Merkittävänä on pidettävä, että sotavarusteluhankintojen osuus kokonaisuudesta nousi II PPK:n suosituskauten jälkipuoliskolla jo I PPK:n tavoitteeksi asettamaan 30 prosenttiin.

6. Muut maanpuolustuksen toimialat

Parlamentaarinen puolustuskomitea käsitteli toimeksiantonsa mukaisesti vain sotilaallista maanpuolustusta. Puolustusvoimien asemaa yhteiskunnassa käsittelevään mietinnön osaan sisältyi kuitenkin henkisen maanpuolustuksen

kannalta tärkeitä kannanottoja. Komitean mielestä ei tullut kehittää erityistä maanpuolustusideologiaa, mutta kansalaisten oli saatava asiallista tietoa Suomen turvallisuuspolitiikasta niin rauhan kuin mahdollisen kriisitilanteenkin aikana. Tämä ajatus oli keskeisenä lähtökohtana, kun ryhdyttiin järjestämään uudelleen Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunnan toimintaa.

Suunnittelukunta oli ajautunut kestävämpään tilanteeseen II PPK:n asettamisen aikoihin. Niinpä tämän komitean tehtäväksi annettiin myös laatia ehdotuksensa Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunnan tehtäväksi ja toimintamuodoiksi. Komitea päätyi esittämään, että koko Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunta lakkautettaisiin ja perustettaisiin parlamentaaristen voimasuhteiden mukaisesti kokoonpantu tiedotuskunta. Komitean ehdottama asetus asiasta annettiin jo vuonna 1975 ja Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta aloitti toimintansa seuraavana vuonna.

Niinkuin aiemmin todettiin kiinnitti II PPK edeltäjänsä enemmän huomiota vakaan rauhan ja avoimen sodan välimaastoon sijoittuviin tilanteisiin ja tarpeeseen kyetä säätelemään valmiutta niiden asettamien vaatimusten mukaisesti. Komitea tarkasteli myös voimassa olevien lakien suomaa mahdollisuuksia valmiuden kohottamiseen ja totesi lainsäädännön tässä suhteessa osin hajanaiseksi ja vanhentuneeksi. Eri alojen valmiuden joustava ja asteittainen kohottaminen poikkeusolojen vaatimusten mukaisesti on turvattavissa ennalta säädetyn ja kiireellä valmistellun pysyvän valmiuslainsäädännön avulla, katsoi komitea ja esitti, että asetettaisiin parlamentaarisesti kokoonpantu komitea käsittelemään valmiuslainsäädännön uusimista ja täydentämistä. Parlamentaarinen valmiuslainsäädäntökomitea asetettiin vuonna 1977 ja se jätti mietintönsä vuonna 1979.

7. Puolustuspoliittinen päätöksenteko

Molemmat puolustuskomiteat tekivät lukuisia ehdotuksia puolustuspoliittisen päätöksenteon alalla. Näistä vain pieni osa on toteutunut. Tärkeimmät tämän alan toteutuneet suositukset ovat:

- puolustusvoimista tulee säätää lailla (I PPK)
- parlamentaarinen puolustuskomitea tulee asettaa joka viides vuosi (I ja II PPK)
- näiden väli vuosina tulee tehdä pitkän aikavälin tavoitteenasettelua palvelevia tutkimuksia (II PPK).

Kokonaan tai pääosin toteutumatta ovat seuraavat ehdotukset

- puolustusneuvostosta tulee säätää lailla (I ja II PPK)
- eduskunnan päätäntävaltaa ja valvontaa puolustusasioissa olisi lisättävä (I ja II PPK)

- selonteko- ja tiedonantomenettely olisi laajennettava koskemaan puolustuspolitiikkaa, josta määräjain keskustelu eduskunnassa (I PPK)
- parlamentaaristen puolustuskomiteoiden selvitykset ja suositukset tulisi saattaa eduskunnan käsiteltäviksi (II PPK)
- puolustusasiainvaliokunta tulisi yhdistää ulkoasiainvaliokuntaan (I PPK; II PPK esitti päinvastaisen kannan)
- hallituksen kertomukseen tulisi sisällyttää puolustuspoliittiset toimenpiteet ja puolustusvoimain komentajan toimintakertomus (II PPK)
- puolustusministerin parlamentaarista vastuuta puolustusvoimista tulee laajentaa (I PPK) ja puolustusministeriön asemaa parantaa hallinnonalansa johdossa (II PPK)
- budjettisäännöksiä olisi muutettava niin, että voitaisiin hyväksyä useampi-
vuotisia kokonaisohjelmia (I PPK).

8. Johtopäätöksiä ja arvioita

Parlamentaaristen puolustuskomiteoiden suosituksista valtaosa on toteutunut tai toteutumassa. Tärkeimpinä poikkeuksina voitaneen pitää poliittisten osallistumisrajoitusten poistamista ja puolustuspoliittisen päätöksenteon kehittämistä koskevia ehdotuksia. Yksiselitteisesti ei voida osoittaa, miksi juuri nämä suositukset ovat jääneet toteutumatta. Jos yhteistä nimittäjää etsitään, voitaisiin niitä ehkä luonnehtia ”iäisyyskysymyksiksi”, joiden ratkaisulla ei nyt ole niin tulenpalavaa kiirettä. Tämäntapaiset kysymyksethän ovat muutenkin osoittautuneet visaisiksi, esimerkiksi valtiosääntökomiteassa ja perusoikeuskomiteassa. Voitaneen myös todeta, että toteuttamatta jääneet ehdotukset luonteeltaan ovat sellaisia, että niiden toimeenpanon ajaminen kuuluu poliittisille elimille eikä puolustusvoimille.

Ensinäkymältä tuntuu siltä, että II PPK:n suositukset olisivat toteutuneet paremmin kuin I PPK:n. On kuitenkin syytä kiinnittää huomiota mittasuhteisiin. Suuret periaateratkaisut nojaavat I PPK:n suosituksiin: aseellinen puolustus perusratkaisuna, yleiseen asevelvollisuuteen perustuva sotalaitosjärjestelmä, maavoimarakenteinen alueellinen puolustusjärjestelmä, laki puolustusvoimista ja siihen sisältyvät puolustusvoimien tehtävät, viisivuotiset materiaali-ohjelmat, yhtenäispäälystysjärjestelmä jne. II PPK voi pitkälti tukeutua I PPK:n laskemaan perustaan ja keskittyä suuremmissa määrin kehittämisen yksityiskohtiin. Puolustusvoimien valmius tuottaa komiteatyössä tarvittavia selvityksiä oli myös parempi kuin pioneeriasemassa olleen I PPK:n aikana. Niinpä II PPK:lla oli paremmat edellytykset tehdä yksilöityjä ehdotuksia, joiden toteuttamiskelpoisuudesta oli voitu varmistua jo komiteatyön aikana.

IV KOLMANNEN PARLAMENTAARISEN PUOLUSTUSKOMITEAN SÄVYTYKSET

1. Turvallisuuspoliittiset arvioinnit

Komitean arvio turvallisuustilanteesta poikkeaa luonnollisesti edeltäjien vastaavasta, osuihan komitean toimiaika kansainvälispoliittisen tilanteen murrosvaiheeseen. Edellisten komiteoiden pohjavireenä oli toiveikkuus orastavan liennytyksen syvenemisestä. Sen tilalle on nyt astunut epävarmuus tulevan kehityksen suunnasta: onko kyseessä tilapäinen, ohimenevä takaisku liennytyskehityksessä vai pysyväiseksi jäävä jännitystila, vaiko dynaaminen yhä pahempaan ja seurauksiltaan arvaamattomaan välirikoon johtava kehityssuunta?

Tilanteen kiristyminen johtuu ensisijassa suurvaltasuhteiden kärjistymisestä ja Euroopan ulkopuolisista tapahtumista. Heijastumisessa Eurooppaan komitea havaitsee viiveen: maanosan valtioiden politiikassa "voidaan havaita pyrkimys suhdannemuutoksista huolimatta pitää kiinni liennytyksen tuomista eduista, lieventää suurvaltojen ristiriitojen heijastumista keskinäisiin suhteisiinsa ja jatkaa liennytysprosessia niiltä osin kuin se on mahdollista". Moninainen riippuvuus johtavista suurvalloista rajoittaa kuitenkin komitean mielestä mahdollisuuksia irrottaa Euroopan tilanne suurvaltasuhteista, jos nämä edelleen kärjistyvät.

I PPK katsoi, että ydinaseiden käytön todennäköisyys oli vähentynyt, III PPK, että "ydinasetekniikan ja -doktriinien kehitys on viime aikoina lisännyt ydinaseiden käytön mahdollisuutta". Perusteluina tälle näkemykselle ovat ydinaseiden ja tavanomaisten aseiden välisen rajan hämärtyminen teknisessä mielessä, ydinaseiden suurempi tarkkuus, sotilaskohdestrategian korostuminen, rajoitettua ydinsotaa koskevat suunnitelmat ja keskimatkan ohjusten kehittäminen Euroopan sotänäyttämölle. Näiden tekijöiden katsotaan olevan omiaan alentamaan ydinaseiden käyttöönottokynnystä. Kuten edeltäjänsä komitea kuitenkin toteaa, ettei Suomen puolustusta voida mitoittaa ydinsotaa silmällä pitäen vaan tällaisessa tilanteessa ovat etusijalla väestönsuojelun toimenpiteet tuhovaikutusten lieventämiseksi.

Komitea joutui luonnollisesti ottamaan kantaa sotilaspolitiikan taivaalle ilmestyneeseen uuteen asetyyppiin, risteilyohjukseen, jonka ympärillä maassamme käytiin vilkasta julkista keskustelua. Komitea toteaa, että lentokonetta vaikeammin havaittava risteilyohjus aiheuttaa lisähaasteita myös puolueettomien maiden ilmapuolustukselle ja suosittaa, että valvonta- ja torjuntajärjestelmiämme tulisi täydentää risteilyohjusten torjuntamenetelmien kehittyessä meille tarpeellisin ja mahdollisuuksiemme sallimin osin, ensisijassa jo käytössämme

olevia menetelmiä ja välineitä kehittäen. Komitea korosti myös poliittisia toimenpiteitä tämän uuden asean yhteydessä: tehokkaiden takeiden aikaansaamista siitä, ettei ydinaseettomien maiden ilmatilaa loukata ydinasein.

Pohjois-Euroopan strategisen tilanteen tarkastelussa on lähinnä kolme uutta sävytystä: 1) Kumpikaan suurvaltaosapuoli ei kykene ilman merkittäviä asevoimien siirtoja uhkaamaan tavanomaisin asein vastapuolen elinettä Pohjois-Euroopassa, so. Yhdysvallat Neuvostoliiton ydinsukellusveneisiin sijoitettua vastaiskukykyä eikä Neuvostoliitto Yhdysvaltain meriyhteyksiä Eurooppaan. 2) Kuolan tärkeän tukikohtaverkoston läheisyys antaa kaikille sotilaallisille toimenpiteille Euroopan pohjoisimmassa osassa strategisen luonteen. 3) Yhdysvaltain mielenkiinto Naton pohjoissivustaan näyttää lisääntyneen ja Norja on tämentänyt ydinase- ja tukikohtapolitiikkaansa.

Ystävien ympäröimän Suomen asema on komitean mielestä vallitsevassa tilanteessa suojainen, semminkin kun täällä ei ole strategisia kohteita, jotka houkuttelisivat ketään hyökkäämään maahamme. Edeltäjiään korostetummin komitea tarkastelee asemaamme siltä kannalta, miten aluettamme voitaisiin kriisin tai sodan aikana pyrkiä käyttämään hyväksi sen ulkopuolella sijaitsevien strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Maan kaikkia osia on voitava puolustaa, mutta avainalueemme ovat suurstrategisesti tärkeään Pohjoiskalottiin kuuluva Lappi sekä Etelä-Suomi, jossa väestön pääosa ja pääkaupunki sijaitsevat. Uutta on komitean arvio ilmatilastamme. Kun I PPK katsoi, että Suomen ilmatila muodostaa Neuvostoliiton kannalta painauman sen ilmapuolustusjärjestelmässä, muodostaa Suomen ilmatila III PPK:n näkemyksen mukaan yhdessä Ruotsin ilmatilan kanssa sotilasliittojen kannalta laajan suojavyöhykkeen, joka pidentää vastapuolen ilmavoimien lähestymislentoja mahdollisiin kohteisiin ja lyhentää siten merkittävästi niiden toiminta-aikoja kohdealueilla.

Suomen turvallisuuspolitiikan päämääriä ja välineitä käsitellään omassa erillisessä luvussa III PPK:n mietinnössä. Sisällöllisesti tarkastelu ei juurikaan tuo esille uutta, mikä onkin luonnollista, sillä eiväthän käsitykset ulkopoliittikkamme peruslinjasta, turvallisuuspolitiikan päämääristä, suhteista naapureihin, YYA-sopimuksesta ynnä muista politiikkamme perustekijöistä voi vaihdella muutaman vuoden välein. Komiteatyön tiimoilta käytyyn vilkkaaseen YYA-sopimuskeskusteluun viitaten on syytä todeta, että kaikki III PPK:n kannanotot YYA-sopimuksesta yhtyvät II PPK:n kannanottoihin. Uutta on lähinnä systematiikka, jolla turvallisuuspolitiikkamme perusteet jäsennellään ja kootaan kokonaisuudeksi. Aiemmissä mietinnöissä ne olivat hajallaan, esim. II PPK:n mietinnössä kolmessa eri luvussa ja useaan kertaan toistettuina. Nyt ne on koottu varsin kiinteäksi ja yhtenäiseksi ”oppirakennelmaksi”.

2. Suorituskyky ja suoritevaatimukset

Edeltäjistään poiketen III PPK uhraa pari sivua tavanomaisenkin sotatekniikan kehitysnäkymien käsittelylle. Torsomaisuudestaan huolimatta tarkastelu sisältää jonkun kiintoisan oivalluksen. Vaikka sotatekniikka laukkaa ei uusinta välineistöä riitä edes suurvalloissa kaikille, vaan huomattava osa niidenkin asevoimista tulee vielä 1990-luvulla olemaan varustettu jo nyt käytössä olevin välinein. Sodankäyntivälineitä ei kehitetä Suomen oloja silmällä pitäen, jotka edelleen aiheuttavat monien asejärjestelmien käytölle erityisongelmia. Vaikka kehittämisessä hyökkäysasejärjestelmät ovat etusijalla tuottaa se useita välineitä, jotka sekä hintansa että suorituskykynsä puolesta suhteellisesti ottaen suosivat puolustajaa ja joiden avulla voidaan varsin kohtuullisin kustannuksin parantaa meidänkin puolustusmahdollisuuksiamme.

Edeltäjiensä tapaan komitea asettaa vaatimukset sotilaalliselle puolustuskyvylle. Sisällöllisesti nämä eivät paljoakaan poikkea aiemmista, mutta ne on jäsennelty eri periaatteella. Kun edelliset komiteat jakoivat suoritevaatimukset puolustusvoimien tehtävistä lähtien kahteen ryhmään, aluevalvontaan ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen yhtäältä ja valtakunnan puolustamiseen toisaalta, määrittää kolmas komitea vaatimukset kolmen erityyppisen tilanteen pohjalta, jotka ovat rauhan aika, sodanuhkan aika ja sodan aika. Lisäksi se asettaa tehtävänomaiset suoritevaatimukset järjestelmän eri osakokonaisuuksille: johtamisjärjestelmälle, rajavartiolaitokselle, meri-, ilma- ja maavoimille. Voimavarojemme asettamat rajoitukset ja antamat mahdollisuudet sekä päämäärä ennalta ehkäistä sotatoimien suuntautuminen maahamme painottuvat ehkä aiempaa voimakkaammin suoritevaatimusten perusteluissa.

Nykyisen suorituskyvyn tarkastelu on aiempaa yksityiskohtaisempi ja suorasukaisempi. Tässä yhteydessä komitea tuo esille suurelle yleisölle uudet käsitteet — suojajoukot ja päävoimat. Se toteaa, että pääosa sotien jälkeen hankitusta sotavarustuksesta on varattu nopeasti perustettaville suojajoukoille. Silti niidenkin varustuksessa on merkittäviä puutteita. Myöhemmin perustettavat päävoimat on varustettu pääasiassa vanhemmin asein ja taisteluvälinein. Komitean peittelemättömät johtopäätökset maavoimista antavat ajattelemisen aihetta . . . ”maavoimien suorituskyky on heikkenemässä tavalla, joka uhkaa vaarantaa kykymme pysäyttää ja lyödä hyökkääjä edes painopistealueilla . . . liikkuviin sotatoimiin soveltuviin maavoimien joukkojen puute heikentää puolustuksemme uskottavuutta”.

3. Pitkän aikavälin kehittämistavoitteet

Komiteamietinnön huomattavin "uutuus" on eittämättä se, että se edeltäjistään poiketen tarkasteli puolustusvoimien kehittämistä pitkällä, 15 vuoden aikavälillä. Tämä tarkastelukulma on sikälkin merkittävä, että se tarjoaa mahdollisuuden perusteellisiin muutoksiin, jos niihin katsotaan olevan aihetta — viidessä vuodessa ei yli puolen miljoonan miehen organisaatiota paljoakaan muutella. Arvioitavissa olevien taloudellisten puitteiden pohjalta lähtevä pitkän aikavälin tarkastelu paljastaa myös säälimättä lyhyen tähtäyksen suunnittelussa vielä peittoon jäävät toiveajattelunomaiset tavoitteenasettelut.

Keskeisin tässä pitkän tähtäyksen tarkastelussa ilmi tullut tosiasia on se, että rahat eivät riitä sekä päävoimien varustuksessa olevien puutteiden poistamiseen että suojajoukkojen suorituskyvyn parantamiseen tulevaisuuden tarpeita vastaavaksi. Käytännössä asia on ollut näin jo vuosia ja vuosikymmeniä, mutta sitä ei ole tiedostettu tai ainakaan hyväksytty kehittämisen lähtökohdaksi, vaan on ajettu molempia päämääriä rinnan.

Komitean kanta on yksiselitteinen: suojajoukkojen kehittäminen on asetettava etusijalle ja kehittämistä on voimakkaasti painopisteytettävä, jotta ne voitaisiin varustaa ja kouluttaa 1990-luvun vaatimukset täyttäväksi. Suojajoukkojen suorituskykyä tulisi parantaa siinä määrin, että niiden enimmäisvahvuus voitaisiin rajoittaa 250 000 mieheen. Tämä ei suinkaan tarkoita sitä, että tämän määrän yli menevät joukot lakkautettaisiin. Päinvastoin komitea toteaa, että järjestelyiden tulee mahdollistaa koko käytettävissä olevan reservin hyväksikäyttö tilanteessa, jossa suojajoukot eivät riitä hyökkäyksen ennalta ehkäisyyn ja torjuntaan. Suojajoukkoihin kuulumattomien reservien tehtävät tulee vain mitoittaa huomioonottaen, että niiden varustusta on mahdollista uusia hyvin rajoitetussa määrin. Kyse ei siis ole yleiseen asevelvollisuuteen perustuvan puolustusjärjestelmämme romuttamisesta vaan hienosäädöstä taloudellisten tosiasioiden pohjalta.

Äkillisesti puhkeavaa sotaa todennäköisempi on maanosassamme asteittain kiristynvä tilanne, joka saattaa kestää kauan ilman, että osapuolten suhteet kärjistyisivät avoimeksi sodaksi, arvioi komitea ja katsoo, että tuolloin tulisi pystyä vakuuttavasti osoittamaan päättäväisyytemme ja kykymme huolehtia alueemme kaikinpuolisesta koskemattomuudesta ja estää sen hyväksikäyttö kolmatta osapuolta vastaan. Juuri tähän tarvitaan suojajoukkoja. Niiden on oltava suhteellisen hyvin varustettuja, ollakseen "vakuuttavia", ja lukumäärältään

rajoitettuja, jotta yhteiskunnan muille toiminnoille ei aiheutuisi kohtuuttomia haittoja mahdollisesti pitkäänkin jatkuvasta kohotetun puolustusvalmiuden ylläpidosta. Valmiutta tulisi vielä kohottaa tavalla, joka ei vaikuta tilannetta kiristävästi; tämä käy parhaiten saattamalla jo rauhan aikana olemassa olevat joukko-osastot täyteen vahvuuteensa ja siirtämällä ne tarvittaessa uhanalaisille alueille. Kaiken kaikkiaan voitaneen katsoa, että komitean argumentoinnissa painottuu suojajoukkojen hyökkäystä ennalta ehkäisevä tehtävä perinteisen päävoimien liikekannallepanon suojaamisen sijasta.

4. Määrärahat ja viisivuotishjelma

Komitea laati ehdotuksensa puolustusvoimien lähiajan kehittämiseksi menokehyksistä lähtien. Näin olivat edellisetkin puolustuskomiteat menelleet, mutta III PPK:n tarkastelussa nousi niistä poiketen menojen kasvuprosentti keskeisimmäksi tekijäksi. Tämä on sikäli onnetonta, että se on omiaan suuntaamaan puolustuspoliittisen keskustelun prosenttivertailuksi tarveharkinnan sijasta. Tällaista prosenttitarkastelua voidaan käydä pitkään ja perusteellisesti ilman, että maanpuolustuksen tarpeita mainittaisiin ja ilman, että keskustelijoilla olisi niistä minkäänlaista tietoa tai käsitystä. Puolustuskykyä käsitellään ikäänkuin taloudellisena suurena eikä turvallisuuspoliittisena tekijänä. Kasvuprosentteja pallotellessa unohtuu lisäksi helposti puolustusmenojen useimpia maita alhaisempi lähtötaso maassamme, minkä johdosta kasvu markkoina jää vertailumaita pienemmäksi, vaikka se olisi niitä suurempi prosentteina.

Kuten edeltäjänsäkin laati III PPK vuosittain ja käyttöaloittain eritellyn suosituksen määrärahoiksi seuraavaksi viisivuotiskaudeksi (1982—1986). Sotavarustehankintojen osuus säilyisi sen mukaan runsaana 30 %:na kokonaismäärärahoista. Painopiste siirtyisi asteittain ilmapuolustuksesta maavoimiin, joiden rauhan ajan joukko-osastot varustettaisiin suosituskaudella liikkuviin sota-toimiin soveltuvalla välineistöllä edellytysten luomiseksi reservien koulutukselle ja myöhemmille jatkohankinnoille suojajoukkojen varustamiseksi komitean asettamien pitkän tähtäyksen tavoitteiden mukaisesti. Merivoimien pääaluskauston uusinta suositetaan aloitettavaksi hankkimalla laivue keveitä ja tulivoimaisia taisteluveneitä. Varsin merkittävänä periaatteellisena kannanottona voitaneen pitää sitä seikkaa, että III PPK edeltäjistään poiketen sisällytti viisivuotishjelmaansa kolmannen taisteluhävittäjälaivueen hankinnan alullepanon.

Henkilöstön osalta päättyi III PPK suositamaan upseereiden sekä erikois- ja toimiupseereiden määrän lisäämistä, kun II PPK oli ehdottanut palkattavaksi ensi sijassa siviilityöntekijöitä ja värvättyjä henkilöstövajeen lieventämiseksi. III PPK kiinnitti myös edeltäjiään voimakkaammin huomiota varusmiesten ta-

loudelliseen asemaan. Se katsoi, että toimenpiteitä sen parantamiseksi ei enää voida lykätä ja suositteli varusmiesten päivärahan tuntuvaa korottamista siitä huolimatta, että tämä merkitsee huomattavaa menoerää.

V PUOLUSTUSKOMITEOIDEN ASEMA JA MERKITYS

Parlamentaariset puolustuskomiteat ovat eittämättä saavuttaneet erityisase-
man komiteoidemme joukossa. Niiden mietinnöt eivät ole jääneet hyllylle to-
muuntumaan, vaan niitä on laajalti luettu, lainattu ja seurattu. Superkomitean
statukseen ovat vaikuttaneet useat tekijät.

Parlamentaariset puolustuskomiteat ovat täyttäneet ilmeisen aukon puolus-
tuspoliittisessa päätöksentekojärjestelmässämme. Sotilaallisen maanpuolus-
tuksen dualismi, jakautuminen tasavallan presidentin alaisiin sotilaskäsyaasioi-
hin ja valtioneuvoston alaisiin hallintoasioihin aiheuttaa yhteensovittamisen
tarvetta, joka vain osittain on voitu täyttää puolustusneuvostossa. Vain parla-
mentaariset puolustuskomiteat ovat kyenneet tuottamaan hallituksen käyttöön
riittävän laaja-alaisia ja poliittisesti edustavia kokonaisohjelmia puolustuspoli-
tiikan alalta, joihin kulloinkin ajankohtaiset ratkaisut on sitten voitu sopeut-
taa.

Eri syistä on eduskunnan rooli puolustuspoliittisessa päätöksenteossa mel-
ko vaatimaton poliittisessa järjestelmässämme, pääasiassa hallituksen esitysten
käsittelyyn liittyvä. Parlamentaaristen puolustuskomiteoiden myötä on rooli
vahvistunut. Kansanedustajat ovat päässeet vaikuttamaan puolustuspolitiikan
muotoutumiseen jo sen valmisteluvaiheessa. Eduskunnan käsiteltäväksi on
puolustuskomiteoiden työn seurauksena tuotu entistä useampia puolustuspoli-
ittisia esityksiä, joista erityisen tärkeä oli puolustusvoimien toiminnalle suun-
taviivat asettanut laki puolustusvoimista. Täysin ei kuitenkaan ole käytetty hy-
väksi puolustuskomiteoiden antamaa mahdollisuutta eduskuntavallan lisäämi-
seksi viemällä mietinnöt eduskunnan käsiteltäviksi kuten muissa pohjoismais-
sa, ja siksi mietinnöt ovat jääneet pelkiksi suosituksiksi ilman eduskuntakäsit-
telyn antamaa sitovuutta.

Selviä käskyjä ja hyvää järjestystä korostavana sotilasyhteisönä puolustus-
voimat on kaivannut suuntaviivoja "ylhäältä" ja samalla kansanarmeijana ha-
lunnut niveltä saumattomasti yhteiskuntaan sen mahdollisimman laajasti hy-
väksyttynä osana. Parlamentaariset puolustuskomiteat ovat palvelleet molem-
pia tarpeita ja puolustusvoimat on laajalti omaksunut niiden suositukset omak-
si ohjelmakseen. 5-vuotisohjelmat ovat antaneet suunnittelulle pitkäjänteisyyt-
tä, joka varsinkin sotavarustehankintojen osalta on tehokkaan toiminnan pe-
ruksedellytys.

Puolustuskomiteat ovat tunkeutuneet politiikan aloista pyhimmälle, ulkopoliittikkaan, jota ulkoasiainministeriö muuten tarkasti vartioi maassamme. Oikeus käsitellä ulkopoliittisia peruskysymyksiä ja lausua niistä mielipiteensä on lisännyt komiteoiden painoarvoa ja vetovoimaa. Arvovaltainen kokoonpano on taas antanut lisäpainoa komiteoiden arvioinneille ja suosituksille.

Monista muista selvittelyelimistä poiketen ovat parlamentaariset puolustuskomiteat pitäneet ensi sijassa päämääränään suositustensa realistisuutta ja karsineet kovalla kädellä tutkimansa toimialan perustelluksi todettuja esityksiä valtiontaloudellisten näkökohtien vuoksi. Tämän takia puolustuskomiteoiden ehdotukset ovat varsinkin laajalti myös toteutuneet käytännössä, mikä on lisännyt komiteoiden arvostusta.

Puolustusmäärärahojen osalta puolustuskomiteoiden kausi on merkinnyt puolustusmenojen vakiintumista vajaan 1,5 %:iin bruttokansantuotteesta. Täten 1960-luvun laskusuuntaus pysähtyi, mutta mitään tasokorotusta lähemmäksi muiden maiden keskiarvoa ei ole tapahtunut. Puolustusmenot nousivat hieman voimakkaammin heti I PPK:n mietinnön julkistamisen jälkeen, vuodesta 1971 vuoteen 1972, mutta jähmettyivät sitten pääpiirtein tälle tasolle suosituskauden loppuajaksi. II PPK:n suositusta ei seurannut vastaavanlainen hyppähdys, mutta puolustusmenot kasvoivat tasaisesti komiteasuosituksen mukaisesti vuoteen 1981 asti, jolloin tapahtui taantuma. Puolustuskyvyn kannalta on ehkä merkittävä se, että hankintamäärärahat, jotka keskeisimmin säätelevät puolustuskyvyn kehittymistä, nousivat II PPK:n suosituskaudella vuoden 1981 hintatasossa noin 500 milj. markasta noin 800 milj. markkaan vuodessa. Täten lähtötaso näiden varojen osalta on selvästi parempi 1980-luvulle siirryttäessä kuin mitä se oli ennen parlamentaaristen puolustuskomiteoiden asettamista ja vielä I PPK:n suosituskaudella.

Komiteoiden saavuttama laaja yksimielisyys on ollut omiaan antamaan niiden suosituksille painoa. Ponnistelut yksimielisyyden saavuttamiseksi ja sen edellyttämä erilaisten näkemysten yhteen sovittaminen politiikan aloista herkimässä, turvallisuuspolitiikassa, lienee vaikuttanut yleisemminkin poliittiseen ilmastoon maassamme. Näin oli laita varsinkin II PPK:n, josta kulkee suora linja kuuden puolueen yhteiseen ulkopoliittiseen asiakirjaan vuoden 1978 presidentinvaalissa.

Puolustusrevisionin ja perushankintakomitean mietinnöt olivat salaisia, puolustusrevisiokomitean mietintö taas liian monisivuinen ja -osainen jaettavaksi laajemmalti. Parlamentaaristen puolustuskomiteoiden mietinnöt ovat sen sijaan julkisina ja suppeina hyvin soveltuneet yleiseen käyttöön. Niiden voidaan olettaa muokanneen yleistä mielipidettä, mm. niiden lukemattomien puheiden, esitelmien ja artikkelien kautta, joissa niitä on siteerattu suoraan tai välillisesti. Ne ovat lisänneet suuren yleisön tietoutta turvallisuuspolitiikasta ja parantaneet puolustuspoliittisen keskustelun asiapohjaa.

Parlamentaaristen puolustuskomiteoiden silmäänpistävin piirre on niiden samankaltaisuus. Kokoonpanot, toimijat, työmuodot ja jäsentelyt ovat kuin toistensa kopioita ja yhtäläisyys ulottuu sellaisiinkin yksityiskohtiin kuin mietintöjen sivumäärä ja tutustumismatkojen kohteet. Toisaalta 1970-luvun puolustuskomiteat eroavat merkittävästi sekä aiemmista kotimaisista että ulkomaisista vastaineistaan. Parlamentaariset puolustuskomiteat muodostavat keskenään homogeenisen ja omaleimaisen sarjan.

Kokemukset parlamentaaristen puolustuskomiteoiden työstä ovat pääosin myönteisiä. Kuitenkaan III PPK ei tee aikaan sidottua ehdotusta seuraavan komitean asettamisesta — kuten edeltäjänsä — vaan katsoo, että tällainen komitea on vastaisuudessa asetettava silloin, kun erityistä tarvetta tähän ilmenee. Tämä indikoi siirtymistä Ruotsin tapaisesta vakiintuneesta komiteajärjestelmästä takaisin meillä aiemmin ja Tanskassa sekä Norjassa edelleen noudatettavaan käytäntöön, että parlamentaarisia puolustuskomiteoita asetetaan vain erityisistä syistä käsittelemään ”suuria asioita”.

Kokemukset Ruotsin mallista eivät ole yksinomaan myönteisiä. Ajan myötä pyrkii tehtäväkenttä laajenemaan, toimiaika pitenemään ja komiteatyö byrokraisoitumaan. Kun suuret asiat loppuvat pengotaan pienempiä, ja valtionhallinto työntää komiteaan kaikenlaisia kysymyksiä selvittäväksi, jotka sen oikeastaan pitäisi pystyä hoitamaan normaaliorganisaation puitteissa. Parlamentaariset komiteat menettävät alkuperäisen merkityksensä suuren luokan poliittisten ratkaisujen valmistelijoina ja muodostuvat instituutioiksi instituutioiden joukossa.

Puolustuspolitiikassa alkavat suuren luokan asiat olla meilläkin vähissä. Kolme perättäistä komiteaa on niitä tutkinut ja päätynyt kokolailla samankaltaisiin tuloksiin. Komiteoista viimeinen on lisäksi asettanut kehittämistavoitteet pitkälle, noin 15 vuoden aikavälille. Näillä näkymillä jää siten jäljelle parlamentaaristen puolustuskomiteoiden alkuperäisestä työsarasta viiden vuoden kuluttua yksilöitävä seuraava viisivuotishjelma. Tämä kyettänee yksilöimään ilman uutta komiteaakin.

Merkkejä kyllästymisestä komiteoihin voidaan aistia. Kyllästymistä poliitikkojen keskuudessa kun ”turvallisuuspolitiikan luu alkaa olla loppuun kalluttu eikä historian siipien havina enää luo hohtoa komiteatyöhön”. Kyllästymistä puolustusvoimissa, joiden määrärahoille puolustuskomiteat kyllä asettavat katon, muttei lattiaa. Ja kyllästymistä puolueaktiiveissa, joiden lennokkaita aatteita komiteoiden arkisiin tosiasioihin perustuva teksti ei siivitä.

Kaikkien kolmen komitean puheenjohtaja Jan-Magnus Jansson on todennut, että yksimielisyyden saavuttaminen oli työläämpää III PPK:ssa kuin kahdessa aiemmassa komiteassa. Ja tuskin oli painomuste mietinnöstä kuivunut, kun jo yksi vaivoin saavutetun kompromissin pääosapuolista sanoutui siitä yk-

sipuolisesti irti. II PPK pohjusti 1970-luvun jälkipuoliskon leppoisaa poliittista ilmastoa. Nähtäväksi jää, ennakoiko III PPK yleisemminkin poliittisen ilmapuntarin laskua puolueiden hakiessa uusia asemia.

Ei ole osoitettavissa yksiselitteistä syytä parlamentaaristen puolustuskomiteoiden sarjalle. Sen aloittaminen oli kuitenkin selvästi "ilmassa" 1960- ja 1970-lukujen taitteessa. Ei myöskään ole osoitettavissa riidatonta syytä sarjan lopettamiseen 1980-luvun alussa, mutta sekin on "ilmassa". Ilmeisesti parlamentaariset puolustuskomiteat ovat täyttäneet tehtävänsä tältä erää ja samalla kuluttaneet polttoaineensa loppuun.

LIITE 1

OTTEITA PUOLUSTUSREVISIOKOMITEAN MIETINNÖSTÄ VUODELTA 1949

Skandinavian maiden kanssa perinteellisen ystävälliset suhteet osoittavat, että niiden kanssa ei ole odotettavissa sellaisia ristiriitoja, jotka voisivat kehittyä sodan uhaksi. Neuvostoliiton kanssa vallitsevat ystävälliset suhteet poistavat sodan mahdollisuuden tällä suunnalla. Yleensä ei liene pidettävä mahdollisena Suomen joutumista suurpolitiikasta erillään syttyvään sotaan. Näin ollen on sodan mahdollisuuksia kohdaltamme harkittaessa ensi sijassa kiinnitettävä huomio Fennoskandian alueen merkitykseen mahdollisessa suurvaltojen keskeisessä sodassa . . .

Sodan ulkopuolella säilyminen edellyttää näin ollen, että muut maat luottavat haluumme ja kykyymme puolustautua kaikkia hyökkäyksiä vastaan. Tämä on mahdollista vain, jos meillä on puolustusvoimat, joiden suorituskyvyllä muutkin antavat arvoa. Harhaan johtaminen tässä suhteessa on mahdotonta . . .

Puolustuslaitoksen tarpeellisuutta ja tehtäviä harkittaessa puolustusrevisio on kiinnittänyt huomion myöskin yhteistoimintaan muiden maiden kanssa tässä mielessä.

On ilman muuta selvää, että mikään maa ei takaa puolueettomuuttamme ja koskemattomuuttamme sotatapauksessa ilman vastasuoritusta, toisin sanoen sille koituvaa etua muodossa tai toisessa. Puolustuslaitokset on maa on liittolaisena arvoton, jota kukaan ei halua taakakseen, minkä lisäksi yksinomaan toisen suojaan heittäytymisestä voisi seurata vaatimus varmistaa alue ennakkoon, esim. sijoittamalla joukkoja tai miehittämällä osia siitä. Tällöin maa ei enää voi olla puolueeton ja voi näin ollen joutua tahtomattaankin sotaan. Tällaisesta turvautumisesta toiseen valtaan voisi lisäksi aiheutua, että tämä saattaisi tietys-
sä tilanteessa käyttää sitä hyväkseen omia erikoispyyiteitä tavoitellessaan . . .

Tehokkaat puolustusvoimat voivat jo pelkällä olemassaolollaan ehkäistä hyökkäyksen maahan ja niiden puuttuminen vastaavasti vetää maan sodan piiriin.

LIITE 2

PARLAMENTAARISTEN PUOLUSTUSKOMITEOIDEN TOIMEKSIANNOT

I PPK 1. 10. 1970 — 1. 7. 1971

— selvittää, minkälaiset tehtävät puolustuslaitokselle tulisi asettaa turvallisuuspoliittisen kokonaisratkaisumme osana ja minkälaisiin sotilaallisiin suoritteisiin puolustuslaitoksen tulisi kyetä.

II PPK 27. 3. 1975 — 31. 5. 1976

— arvioida Suomen turvallisuuspoliittista tilannetta ja edellisen parlamentaarisen puolustuskomitean suositusten toteutumista, käsitellä puolustusvoimille asetettavia suoritevaatimuksia, tehdä em. arviointien ja erilaisten vaihtoehtojen pohjalta ehdotuksensa puolustusvoimien lähivuosien kehittämisen suuntaviivoiksi sekä laatia ehdotuksensa henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunnan tehtäväksi ja toimintamuodoiksi.

III PPK 20. 12. 1979 — 28. 2. 1981

— arvioida Suomen turvallisuuspoliittista tilannetta ja selvittää, miten sotilaallista puolustuskykyämme tulisi kehittää pitkällä tähtäyksellä ottaen huomioon puolustusvoimien suoritevaatimukset, saavutettu suorituskyky ja aiemmin päätetyt sotavarustehankinnat sekä tehdä ehdotuksensa puolustusvoimien kehittämiseksi vuosina 1981—1986.

PARLAMENTAARISTEN PUOLUSTUSKOMITEOIDEN
KOKOONPANOT

	I PPK	II PPK	III PPK
Puheenjohtaja	KOK Juha Rihtniemi ¹⁾²⁾ — Pentti Sillantaus ²⁾ Esko Koppanen ²⁾	Mauri Seppä — ²⁾ Pentti Sillantaus ²⁾ Harri Holkeri ¹⁾²⁾	Ilkka Suominen ¹⁾ Tapani Mörttinen ²⁾ Olavi Nikkilä ²⁾
	SMP Veikko Vennamo ¹⁾²⁾ LKP Seppo Westerlund ²⁾ SKYP KRIST	Seppo Westerlund ²⁾ Arvo Sainio ²⁾	Raino Westerholm ¹⁾ Mikko Pesälä ²⁾ Ahti Karjalainen
	KESK Johannes Virolainen ¹⁾²⁾ Arvo Pentti	Matti Mattila ²⁾ Sulo Suorttanen ²⁾	Ahti Karjalainen Jan-Magnus Jansson
	RKP Jan-Magnus Jansson ¹⁾	Jan-Magnus Jansson	Jan-Magnus Jansson
Varapuheenjohtaja	SDP Reino Breilin ²⁾ Ralf Friberg ²⁾ Valde Nevalainen ²⁾	Ralf Friberg ²⁾ Reino Breilin ²⁾ Jorma Rantala ²⁾ Erkki Tuomioja ²⁾	Reino Breilin ²⁾ Hannu Tapiola ²⁾ Risto Tuominen ²⁾ Raimo Väyrynen
	SKDL Kauko Hjerppe ²⁾ Toivo Äsvik ²⁾	Jorma Hentilä Toivo Äsvik ²⁾	Jorma Hentilä Matti Viialainen
Asiantuntijat	UM Risto Hyvärinen PLM Kai Sarmanne PE Lauri Sutela TAMRI	Jaakko Iloniemi Kai Sarmanne Ermei Kanninen	Keijo Korhonen Aimo Pajunen Jaakko Valtanen Tapio Varis
Sihteeristö	PÄÄS Aimo Pajunen SDP Pertti Joenniemi KESK-(I) Mauri Elovainio UPS Jan Klenberg	Jan Klenberg Pertti Joenniemi Jukka Huopaniemi Gustav Hägglund	Gustav Hägglund Reijo Lindroos René Nyberg Sakari Visa

1) Puolueen puheenjohtaja 2) Kansanedustaja

LIITE 4

I JA II PPK:den KESKEISTEN SUOSITUSTEN VERTAILU

	I PPK	II PPK
Puolustusvoimien tehtävät ja suoritevaatimukset	Laati ehdotuksen tehtäviksi ja esitti, että puolustusvoimista säädettäisiin lailla; hahmotteli suoritevaatimuksia	Laissa puolustusvoimista määritetyt tehtävät lähtökohtana yksilöi suoritevaatimukset
Puolustusjärjestelmä	Kaukotorjuntakyky liian kallis, sissisodankäynti riittämätön, alueelliseen puolustukseen perustuva järjestelmä soveliain	Alueellinen puolustusjärjestelmä soveltuu oloihimme, mahdollistettava valmiuden joustava säätely. Tarvittavan reservin määrää tutkittava
Sotalaitosjärjestelmä	Palkka-armeija kallis, mielisijärjestelmä ei sovellu, siviilivastarinta riittämätön, yleiseen asevelvollisuuteen perustuva järjestelmä soveliain täydennettynä ammattijärjestelmän sovellutuksin	Ei yksityiskohtaista tarkastelua, I PPK:aan viitaten katsoo, että yleiseen asevelvollisuuteen perustuva kaaderijärjestelmä turvaa asetettujen suoritevaatimusten täyttämisen
Varusmiespalvelusaika	Nykyinen varusmiespalvelusaika riittävä edellyttäen, että koulutusaika käytetään tehokkaasti. Suorittamisen muotoja tarkistettava määräajoin	Ei muutosta palvelusaikaan, sen pituutta eri varusmiestehtävien kannalta selvitettävä edelleen, koulutusaika käytettävä tehokkaasti